

ВІДРОДЖЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХЕРСОНЩИНИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Вірлич Є.М.

Розглянуто основні проблеми промисловості Херсонської області, а також фактори, що сприяють відродженню її потенціалу. Досліджено теоретичні аспекти сутності потенціалу промислового підприємства, обґрунтовано шляхи його відродження для підприємств Херсонської області.

Постановка проблеми. Промисловість Херсонської області наразі переживає кризові часи. Зокрема, 2010-й рік відзначається значним зниженням показників роботи промислових підприємств. Не можна не відзначити поступове надолуження спаду, що відбувався протягом 90-х років минулого століття, але відродження відбувається доволі повільними темпами і характеризується постійними коливаннями. Натомість відродження потенціалу підприємств має супроводжуватись стійким розвитком.

Дана стаття присвячена проблемам промисловості Херсонської області, зокрема факторам, що сприяють відродженню її потенціалу. Нерівномірність розвитку промислових підприємств зумовила актуальність даної теми.

Аналіз досягнень і публікацій. Питання визначення економічної сутності потенціалу підприємства досліджені в роботах таких вчених, як К.Воблій, В.Вейц, С.Струмилін, В.Немчинов, О.Анчишкін, Л.Абалкін, В.Архангельський, І.Репіна, О.Олексюк, Н.Краснокутська, В.Меєц, М.Чумаченко, О.Горяча, К. Нужний.

Цілі статті. Метою даної статті є дослідження економічної сутності промислового потенціалу підприємств та можливості його відродження на підприємствах Херсонської області.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на фінансову кризу, засвідчено позитивні зрушення у показниках роботи промислових підприємств Херсонської області у 2009 році [1]. Натомість показники 2010 року навпаки засвідчують спад (табл. 1).

Найбільших збитків серед підприємств різних галузей зазнали:

- легка промисловість: ВАТ «Херсонський бавовняний комбінат», ТОВ «Шкіряний завод «Платан ЛТД»;

- целюлозно-паперове виробництво та видавнича діяльність: ТОВ «Цюрупинський паперовий комбінат» та ТОВ «Южполіграфсервіс»;

- хімічна та нафтохімічна промисловість: ТОВ «Полімер-Лак», ТОВ «Амалтея»;
- виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції: ЗАТ «Гаврійська будівельна компанія», ПАТ «Індустріальна скляна компанія»;
- металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів: ДП «Херсонський чавуноливарний завод» та ПАТ «Новокаховський завод «Укргідромех»;
- машинобудування: ВАТ «Генічеський машинобудівний завод» та ТОВ «Автомобільний завод «Віпос»;
- виробництво та розподілення електроенергії, газу та води: ПАТ «Херсонська теплоелектроцентрально», ВАТ «Херсонгаз».

Таблиця 1

**Фінансові результати діяльності промислових підприємств
Херсонської області у 2009 – 2010 рр. [1]**

Галузь	Фінансовий результат, млн. грн	
	2009	2010
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	- 35,3	-111,0
Легка промисловість	50,6	-17,4
Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	-20,3	-7,8
Хімічна та нафтохімічна промисловість	-6,0	-17,4
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	-14,2	-2,3
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	17,7	-5,7
Машинобудування	65,7	-50,5
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	6,5	-8,2

Найбільший обсяг промислової продукції з початку року реалізовано підприємствами м. Херсона (48,1% до всієї реалізованої продукції по області), що становить 3744,4 млн грн і більше показника 2009 року на 202,4 млн грн. Реалізація продукції підприємствами м. Каховка склала 1454,4 млн грн. (18,7 % до загального обсягу реалізації по області), що на 53,8 млн грн більше обсягу реалізованої продукції у 2009 році. Підприємствами м. Нова Каховка за 2010 рік реалізовано власної продукції на суму 1431,5 млн грн, що складає 18,4% до реалізованої продукції по області та на 143,4 млн грн більше у порівнянні з 2009 роком.

За звітний період зменшено реалізацію промислової продукції лише підприємствами Білозерського району [1].

Негативний фінансовий результат галузей вбачається у зниженні обсягів виробництва та реалізації продукції, відсутності державних замовлень на продукцію підприємств, а також недостатньому рівні іноземних та внутрішніх інвестицій та неповерненні податку на додану вартість. Спад виробництва на промислових підприємствах області обумовлений високою енергоємністю виробництва, значною зношеністю основних фондів підприємств, відсутністю державних замовлень на продукцію підприємств, залежністю підприємств від запозичених коштів, відсутністю кредитів з боку фінансових установ на поповнення зворотних коштів, недостатньою інвестиційно-інноваційною активністю, неповерненням податку на додану вартість та іншим. У 2011 році очікується також зниження показників промислового виробництва, адже відбулось чергове підвищення цін на енергоносії та паливо.

Для висунення пропозицій щодо покращення фінансових показників діяльності промислових підприємств Херсонщини необхідно визначити економічну сутність потенціалу відродження промислових підприємств.

Серед розмаїття трактувань поняття «потенціал» найбільш повними серед сучасних можна назвати наступні:

1. І.М. Репіна визначає підприємницький потенціал як сукупність ресурсів (трудових, матеріальних, технічних, фінансових, інноваційних), навичок, можливостей керівників, спеціалістів та інших категорій персоналу для виробництва товарів, здійснення послуг, отримання максимального доходу (прибутку) і забезпечення сталого функціонування та розвитку підприємства [2].

2. В.Я.Чевганова дає визначення економічного потенціалу наступним чином: це можливість підприємства використовувати виробничий потенціал для випуску продукції в умовах впливу макро- і мікросередовища [3].

3. О.І.Олексик визначає потенціал підприємства як можливу сукупність активних і пасивних, явних і прихованих альтернатив (можливостей) якісного розвитку соціально-економічної системи підприємства у певному середовищі господарювання (ситуаційно-ринкова складова) з урахуванням ресурсних, структурно-функціональних, часових, соціокультурних та інших обмежень [4].

4. Г.В. Герасимчук дає наступне визначення потенціалу: це максимальні можливості об'єкта функціонування з урахуванням чинників впливу шляхом раціонального використання всіх видів ресурсів для досягнення потенціальних цілей [5].

5. Найбільш повним, на наш погляд, є визначення потенціалу, запропоноване О.С. Федоніним. Потенціал підприємства – це інтегральне

відображення поточних і майбутніх можливостей економічної системи щодо трансформування вхідних ресурсів за допомогою притаманних їй персоналу підприємницьких здібностей в економічні блага, максимально задовольняючи в такий спосіб корпоративні та суспільні інтереси [6].

Отже, виходячи з сутності потенціалу промислових підприємств, можна зазначити, що для відродження потенціалу промислового підприємства необхідно забезпечити його сталий розвиток.

Н.В. Алексеєнко [7] визначає наступні ознаки, що характеризують стійкий розвиток:

1) використання найкращих на даний період часу технологій у різних напрямках діяльності, які забезпечують динамічний розвиток підприємства;

2) забезпечення ступеню соціальної захищеності персоналу підприємства не нижче за середній рівень в галузі;

3) встановлення оптимального балансу між ресурсами підприємства, що споживаються і ресурсами, що створюються;

4) забезпечення реалізації всіх зобов'язань, прийнятих на себе підприємством.

Зазначені ознаки не притаманні у повному обсязі жодному з промислових підприємств Херсонської області. Подібна ситуація спостерігається не тільки на підприємствах Херсонщини, але і на всій території України. Можна виділити наступні спільні фактори, що негативно впливають на формування потенціалу відродження промислових підприємств:

1. Поглиблення диспропорцій у промисловості України. Виробничий потенціал промисловості істотно залежить від стану його інвестування. Існуючі проблеми надходження і розподілу інвестицій у промислового секторі в Україні криються у структурних диспропорціях і загрожують поглибленням дисбалансів товарних і фінансових ринків.

2. Незважаючи на позитивну тенденцію щодо кількісного зростання промислового виробництва в Україні, воно характеризується переважанням у структурі виробництва сировинних та низькотехнологічних товарів, напівфабрикатів, виробництв із низькою часткою доданої вартості та екологічно шкідливих виробництв.

Сьогодні вітчизняні підприємства досі не освоїли методи залучення капіталу через інструменти фондового ринку, що могло б допомогти вирішити проблему дефіциту фінансових ресурсів шляхом розширення внутрішнього інвестування та послабити залежність країни від зовнішніх ресурсів. Важливу роль для розвитку промислового потенціалу держави має регіональне профілювання, що дозволить більш ефективно використовувати можливості місцевих рад, та має здійснюватись на основі врахування конкурентних переваг місцевості.

Важливо також відзначити ризики, пов'язані з неконтрольованим

надходженням інвестицій, які приведуть до формування ще більш диспропорційної структури промисловості. Частка інвестицій у промисловість в загальних обсягах інвестицій, що надходять до України, є досить незначною, що дозволяє стверджувати про неготовність українських підприємств до отримання інвестицій. А отже, назріла необхідність конкретизувати інструменти, за рахунок яких є можливим залучення інвестицій у промисловий сектор, кількісно оцінити спроможність українських індустріальних парків у залученні інвестицій та можливість залучення ресурсів внутрішніх інвесторів. Знижується технологічний рівень промисловості, що в умовах недостатності інвестицій у промисловість призведе до перетворення існуючих ризиків в загрози економічній безпеці держави.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зважаючи на зазначене вище, можна зробити висновок про те, що відродження промислового потенціалу Херсонщини наразі має бути одним із пріоритетних завдань під час стратегічного планування як на місцевому, так і на загальнодержавному рівні.

Необхідно звернути увагу на необхідність розробки секторальних стратегій у сфері промислового виробництва, критеріями побудови яких мають стати внутрішній попит, експортний потенціал, можливість імпортозаміщення, існуючі конкурентоспроможні виробничі потужності, науковий потенціал та рівень інноваційності секторів. Це дозволить здійснити ґрунтовний аналіз ринку, відстежити формування доданої вартості, проаналізувати джерела конкурентоспроможності конкретної галузі та розробити чіткий план дій.

Особливу увагу у зв'язку з вищевикладеним необхідно приділити майбутньому кадровому потенціалу промисловості, який наразі відсутній через відтік за кордон або перехід до інших сфер діяльності через неможливість реалізації своїх здібностей у промисловій сфері.

Література

1. Офіційний сайт Херсонської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oda.kherson.ua>.
2. Репіна І.М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління / Репіна І.М. // Вісник Української академії державного управління при Президенті України. – 1998. – № 2. – С. 262-271.
3. До питання визначення економічної категорії "потенціал підприємства" / Чевганова В.Я., Карпенко Ю.В. // Регіональні перспективи. – 2000. – № 2-3. – С. 9-10.
4. Олексюк О.І. Управління потенціалом акціонерних товариств (на матеріалах підприємств цементної промисловості України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Наук: спец.08.06.01 «Економіка підприємства і організація виробництва» / О.І.Олексюк. – К., 2001. – 22 с.

5. Герасимчук З.В. Виробничий потенціал регіону: методика оцінки та механізми його нарощування / Герасимчук З.В., Ковальська Л.Л.. – Луцьк: ЛДТУ, 2003. – 244 с.

6. Теоретичні засади визначення сутності категорії «виробничий потенціал підприємства» / Н.Г. Міценко, А.В. Щербаков // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – с. 302-304.

7. Алексеенко Н.В. Управление устойчивым развитием промышленных предприятий / Алексеенко Н.В. // Економіка і організація управління. – 2009. – №2 (6). – с. 50-60.

Abstract

Virlich Y.M.

The revival of industrial potential of the Kherson region: theoretical and methodological aspects

Major problems of industry of the Kherson region and factors which hinder the revival of its' potential are considered. The ways of revival of industrial potential of the region and its' steady development are offered.